

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA
OKRĘGOWE KOMISJE EGZAMINACYJNE

Informator
o egzaminie eksternistycznym
przeprowadzanym od sesji jesiennej 2016
z zakresu liceum ogólnokształcącego

JĘZYK POLSKI

JĘZYK POLSKI

Informator o egzaminie eksternistycznym przeprowadzanym od sesji jesiennej 2016 z zakresu liceum ogólnokształcącego

opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi
w Gdańsku, Jaworznie, Krakowie, Łodzi,
Łomży, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu.

Warszawa 2015

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
ckesekr@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl
www.oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
sekretariat@oke.jaworzno.pl
www.oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl
www.oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży

al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 216 44 95
sekretariat@oke.lomza.pl
www.oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
komisja@komisja.pl
www.komisja.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl
www.oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie

pl. Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl
www.oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 52
sekretariat@oke.wroc.pl
www.oke.wroc.pl

SPIS TREŚCI

I	Informacje ogólne	7
II	Wymagania egzaminacyjne	11
III	Opis egzaminu	18
IV	Przykładowy arkusz egzaminacyjny	20
V	Przykładowe rozwiązania zadań zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym i ich ocena	34

I INFORMACJE OGÓLNE

I.1. Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (z późn. zm.) egzaminy eksternistyczne są integralną częścią zewnętrznego systemu egzaminowania. Za przygotowanie i przeprowadzanie tych egzaminów odpowiadają Centralna Komisja Egzaminacyjna i okręgowe komisje egzaminacyjne.

Sposób przygotowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11 stycznia 2012 r. w sprawie egzaminów eksternistycznych (Dz.U. z 17 lutego 2012 r., poz. 188). Na podstawie wspomnianego aktu prawnego CKE i OKE opracowały *Procedury organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych z zakresu szkoły podstawowej dla dorosłych, gimnazjum dla dorosłych, liceum ogólnokształcącego dla dorosłych oraz zasadniczej szkoły zawodowej*.

Egzaminy eksternistyczne z zakresu liceum ogólnokształcącego są przeprowadzane z przedmiotów, którymi są: język polski, język obcy nowożytny, historia, wiedza o społeczeństwie, podstawy przedsiębiorczości, geografia, biologia, chemia, fizyka, matematyka, informatyka – zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977).

I.2. Warunki przystąpienia do egzaminów eksternistycznych

Do egzaminów eksternistycznych z zakresu wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego może przystąpić osoba, która ukończyła gimnazjum albo ośmioletnią szkołę podstawową.

Osoba, która chce zdawać wyżej wymienione egzaminy eksternistyczne i spełnia formalne warunki, powinna nie później niż na 2 miesiące przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej złożyć do jednej z ośmiu okręgowych komisji egzaminacyjnych wniosek o dopuszczenie do egzaminów zawierający:

- 1) imię (imiona) i nazwisko,
- 2) datę i miejsce urodzenia,

3) numer PESEL, a w przypadku braku numeru PESEL – serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość,

4) adres,

5) wskazanie, jako typu szkoły, liceum ogólnokształcącego.

Do wniosku należy dołączyć także świadectwo ukończenia gimnazjum albo świadectwo ukończenia ośmioletniej szkoły podstawowej. Wniosek ten znajduje się na stronach internetowych OKE w formie załącznika do *Procedur organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych*.

W terminie 14 dni od dnia otrzymania przez OKE wniosku zainteresowana osoba zostaje pisemnie poinformowana o wynikach postępowania kwalifikacyjnego. Od rozstrzygnięcia komisji okręgowej służy odwołanie do dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w terminie 7 dni od dnia doręczenia tego pisma. Rozstrzygnięcie dyrektora CKE jest ostateczne. W przypadku zakwalifikowania osoby do zdawania egzaminów eksternistycznych dyrektor OKE informuje ją o konieczności złożenia deklaracji oraz dowodu wniesienia opłaty za zadeklarowane egzaminy lub wniosku o zwolnienie z opłaty.

Informację o miejscach przeprowadzania egzaminów dyrektor OKE podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej okręgowej komisji egzaminacyjnej nie później niż na 15 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych zdaje egzaminy w okresie nie dłuższym niż 3 lata. W uzasadnionych wypadkach, na wniosek zdającego, dyrektor komisji okręgowej może przedłużyć okres zdawania egzaminów eksternistycznych o dwie sesje egzaminacyjne. Dyrektor komisji okręgowej na wniosek osoby, która w okresie nie dłuższym niż 3 lata od upływu okresu zdawania ponownie ubiega się o przystąpienie do egzaminów eksternistycznych, zalicza tej osobie egzaminy eksternistyczne zdane w wyżej wymienionym okresie.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych, nie później niż na 30 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej, składa dyrektorowi komisji okręgowej:

1) pisemną informację wskazującą przedmioty, z zakresu których zamierza zdawać egzaminy eksternistyczne w danej sesji egzaminacyjnej,

2) dowód wniesienia opłaty za egzaminy eksternistyczne z zakresu zajęć edukacyjnych albo wniosek o zwolnienie z opłaty.

Zdający może, w terminie 2 dni od dnia przeprowadzenia egzaminu eksternistycznego z danych zajęć edukacyjnych, zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej, jeżeli uzna, że w trakcie egzaminu zostały naruszone przepisy dotyczące jego przeprowadzania. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zastrzeżenia w terminie 7 dni od dnia ich otrzymania. Rozstrzygnięcie dyrektora komisji okręgowej jest ostateczne.

W przypadku naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu eksternistycznego, jeżeli naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik egzaminu, dyrektor komisji okręgowej, w porozumieniu z dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, ma prawo unieważnić egzamin eksternistyczny z danych zajęć edukacyjnych i zarządzić jego ponowne przeprowadzenie w następnej sesji egzaminacyjnej. Unieważnienie egzaminu może dotyczyć poszczególnych lub wszystkich zdających.

Na wniosek zdającego sprawdzony i oceniony arkusz egzaminacyjny oraz karta punktowania są udostępniane zdającemu do wglądu w miejscu i czasie określonych przez dyrektora komisji okręgowej.

I.3. Zasady dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu dla zdających z dysfunkcjami

Osoby niewidome, słabowidzące, niesłyszące, słabosłyszące, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, przystępują do egzaminów eksternistycznych w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju ich niepełnosprawności. Osoby te zobowiązane są przedstawić zaświadczenie wydane przez lekarza i potwierdzające występowanie danej dysfunkcji.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminów eksternistycznych do potrzeb i możliwości wyżej wymienionych osób i podaje ją do publicznej wiadomości na stronie internetowej CKE, nie później niż do dnia 1 września roku poprzedzającego rok, w którym są przeprowadzane egzaminy eksternistyczne.

Na podstawie wydanego przez lekarza zaświadczenia potwierdzającego występowanie danej dysfunkcji oraz szczegółowej informacji, o której mowa powyżej, dyrektor komisji okręgowej (lub upoważniona przez niego osoba) wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków

i formy przeprowadzania egzaminu eksternistycznego do potrzeb i możliwości osoby z dysfunkcją/dysfunkcjami przystępującej do egzaminu eksternistycznego. Wyżej wymienione zaświadczenie przedkłada się dyrektorowi komisji okręgowej wraz z wnioskiem o dopuszczenie do egzaminów.

Zdający, który jest chory, może w czasie trwania egzaminu eksternistycznego korzystać ze sprzętu medycznego i leków koniecznych do stosowania w danej chorobie.

II WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

II.1. Wiadomości wstępne

Zakres wiadomości i umiejętności sprawdzanych na egzaminie eksternistycznym wyznaczają wymagania ogólne i szczegółowe z zakresu podstawowego dla IV etapu edukacyjnego, określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego, wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977). Zgodnie z zapisami w podstawie programowej, podczas kształcenia w liceum ogólnokształcącym wymaga się wiadomości i umiejętności nabytych nie tylko na IV etapie kształcenia, lecz także na wcześniejszych etapach edukacyjnych (zob. np. zadania nr 6, 8, 13) zamieszczone w przykładowym arkuszu egzaminacyjnym – rozdz. IV informatora).

II.2. Wymagania

Wiadomości i umiejętności przewidziane dla uczących się w liceum ogólnokształcącym opisano w podstawie programowej – zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji – w języku efektów kształcenia¹. Cele kształcenia sformułowano w języku wymagań ogólnych, a treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczących się wyrażono w języku wymagań szczegółowych.

II.2.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne z przedmiotu *język polski* w liceum ogólnokształcącym

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Zdający rozumie teksty pisemne o skomplikowanej budowie; dostrzega sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu; dostrzega w wypowiedzi trudniejsze zabiegi językowe; ma świadomość kryteriów poprawności językowej.

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Zdający stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; w interpretacji tekstu kultury wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; poznaje niezbędne dla lektury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; odczytuje rozmaite sensy dzieła; dokonuje interpretacji porównawczej.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Zdający buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności; stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki; ma świadomość własnej kompetencji językowej.

II.2.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe z przedmiotu *język polski* w liceum ogólnokształcącym

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Czytanie. Zdający:

- 1) odczytuje sens całego tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie, odróżnia znaczenie realne i etymologiczne) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi objaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości;
- 2) rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), politycznych (przemówienie) i popularnonaukowych; wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; odczytuje zawarte w odbieranych tekstach informacje zarówno jawne, jak i ukryte;
- 3) rozpoznaje typ nadawcy i adresata tekstu;
- 4) wskazuje charakterystyczne cechy stylu danego tekstu, rozpoznaje zastosowane w nim środki językowe i ich funkcje w tekście;
- 5) wyróżnia argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia w tekście argumentacyjnym, dokonuje jego logicznego streszczenia;
- 6) rozróżnia w dialogu odpowiedzi właściwe i unikowe;
- 7) rozpoznaje w wypowiedzi ironię, objaśnia jej mechanizm i funkcję;
- 8) rozpoznaje pytania podchwytliwe i sugerujące odpowiedź;
- 9) rozpoznaje manipulację językową w tekstach reklamowych, w języku polityków i dziennikarzy.

2. Samokształcenie i docieranie do informacji.

- 1) szuka literatury przydatnej do opracowania różnych zagadnień; selekcjonuje ją według wskazanych kryteriów (w zasobach bibliotecznych korzysta zarówno z tradycyjnego księgozbioru, jak i z zapisów multimedialnych i elektronicznych, w tym Internetu);
- 2) korzysta ze słowników i leksykonów, w tym słowników etymologicznych i symboli;
- 3) tworzy przedmiotowe bazy danych zawierające informacje zdobywane w toku nauki;
- 4) sporządza opis bibliograficzny książki i artykułu, zapisów elektronicznych, bibliografię wybranego tematu.

3. Świadomość językowa. Zdający:

- 1) analizuje i definiuje (w razie potrzeby z pomocą słowników) znaczenia słów;
- 2) zna pojęcia znaku i systemu znaków; uzasadnia, że język jest systemem znaków; rozróżnia znaki werbalne i niewerbalne, ma świadomość ich różnych funkcji i sposobów interpretacji;
- 3) zna pojęcie aktu komunikacji językowej i wskazuje jego składowe (nadawca, odbiorca, kod, komunikat, kontekst), dostrzega i omawia współczesne zmiany modelu komunikacji językowej (np. różnice między tradycyjną komunikacją ustną lub pisaną a komunikacją przez Internet);
- 4) rozpoznaje i nazywa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- 5) wskazuje w czytanych tekstach i analizuje przykłady odmian terytorialnych, środowiskowych i zawodowych polszczyzny;
- 6) rozpoznaje w czytanych tekstach oraz wypowiedziach mówionych stylizację, rozróżnia jej rodzaje (archaizację, dialektyzację, kolokwializację) i określa funkcje;
- 7) rozróżnia pojęcia błędu językowego i zamierzonej innowacji językowej, poprawności i stosowności wypowiedzi; rozpoznaje i poprawia różne typy błędów językowych;
- 8) odróżnia słownictwo neutralne od emocjonalnego i wartościującego, oficjalne od swobodnego.

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Zdający zna następujące teksty kultury:

- *Biblia – Księga Hioba*
- mit o Dedalu i Ikarze
- mit o wojnie trojańskiej
- Sofokles *Antygona*
- *Bogurodzica*
- *Lament świętokrzyski*
- Jan Kochanowski *Pieśń IX (Chcemy sobie być radzi?)* z ksiąg pierwszych
- Jan Kochanowski *Pieśń XIV (Wy, którzy Pospolitą Rzeczą władacie)* z ksiąg wtórych
- Jan Kochanowski *Pieśń XXIV (Niezwykłym, i nie leda piórem opatrzony)* z ksiąg wtórych
- Jan Kochanowski *Pieśń XXV (Czego chcesz od nas, Panie)* z ksiąg wtórych
- Jan Kochanowski *Psalm 130 (W troskach głębokich ponurzony)*
- Mikołaj Sęp Szarzyński *Sonet IV (O wojnie naszej, którą wiemy z szatanem, światem i ciałem)*
- William Szekspir *Hamlet*
- Ignacy Krasicki *Do króla*
- Adam Mickiewicz *Romantyczność*
- Adam Mickiewicz *Stepy akemańskie*
- Adam Mickiewicz *Dziadów część III*
- Adam Mickiewicz *Pan Tadeusz*
- Juliusz Słowacki *Hymn (Smutno mi, Boże...)*
- Cyprian Norwid *Moja piosnka, II (Do kraju tego...)*
- Cyprian Norwid *W Weronie*
- Bolesław Prus *Lalka*
- Jan Kasprówicz *Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach, I (W ciemnosmreczyńskich skał zwaliska...)*
- Kazimierz Przerwa-Tetmajer *Koniec wieku XIX*
- Leopold Staff *Przedśpiew*
- Stanisław Wyspiański *Wesele*
- Władysław Stanisław Reymont *Chłopi* (tom I – Jesień)
- Bolesław Leśmian *W malinowym chruśniaku, I (W malinowym chruśniaku, przed ciekawych wzrokiem)*
- Julian Tuwim *Do losu*
- Konstanty Ildefons Gałczyński *Rozmowa liryczna*

- Bruno Schulz *Noc wielkiego sezonu*
- Tadeusz Borowski *Proszę państwa do gazu*
- Gustaw Herling-Grudziński *Inny świat* (fr. *Ręka w ogniu*)
- Krzysztof Kamil Baczyński *Historia*
- Krzysztof Kamil Baczyński *Pokolenie* (*Wiatr drzewa spienia...*)
- Tadeusz Różewicz *Lament*
- Czesław Miłosz *Campo di Fiori*
- Czesław Miłosz *Piosenka o końcu świata*
- Wisława Szymborska *Kot w pustym mieszkaniu*
- Wisława Szymborska *Sto pociech*
- Zbigniew Herbert *Przesłanie Pana Cogito*
- Zbigniew Herbert *Dlaczego klasycy*
- Stanisław Barańczak *Wypełnić czytelnym pismem*
- Witold Gombrowicz *Ferdydurke* (część I – dotycząca szkoły)
- Albert Camus *Dżuma*
- Sławomir Mrożek *Tango*
- Tadeusz Konwicki *Kronika wypadków miłosnych*

1. Wstępne rozpoznanie. Zdający:

- 1) prezentuje własne przeżycia wynikające z kontaktów z dziełem sztuki;
- 2) określa problematykę utworu.
- 3) rozpoznaje konwencję literacką (stałe pojawianie się danego literackiego rozwiązania w obrębie pewnego historycznie określonego zbioru utworów).

2. Analiza. Zdający:

- 1) wskazuje zastosowane w utworze środki wyrazu artystycznego i ich funkcje (poznane wcześniej, a ponadto: oksymorony, synekdochy, hiperbole, elipsy, paralelizmy) oraz inne wyznaczniki poetyki danego utworu (z zakresu podstaw wersyfikacji, kompozycji, genologii) i określa ich funkcje;
- 2) dostrzega w czytanych utworach cechy charakterystyczne określonej epoki (średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, współczesność);
- 3) analizując teksty dawne, dostrzega różnice językowe (fonetyczne, leksykalne) wynikające ze zmian historycznych;

4) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego i bohatera (narracja, fabuła, sytuacja liryczna, akcja);

5) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty (dostrzega cechy wspólne i różne).

3. Interpretacja. Zdający:

1) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (np. słowa kluczowe, wyznaczniki kompozycji);

2) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty (np. literackie, kulturowe, filozoficzne, religijne);

3) porównuje funkcjonowanie tych samych motywów w różnych utworach literackich;

4) odczytuje treści alegoryczne i symboliczne utworu.

4. Wartości i wartościowanie.

1) dostrzega związek języka z wartościami, rozumie, że język podlega wartościowaniu, (np. język jasny, prosty, zrozumiały, obrazowy, piękny), jest narzędziem wartościowania, a także źródłem poznania wartości (utrwalonych w znaczeniach nazw wartości, takich jak: dobro, prawda, piękno; wiara, nadzieja, miłość; wolność, równość, braterstwo; Bóg, honor, ojczyzna; solidarność, niepodległość, tolerancja);

2) dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne;

3) dostrzega w świecie konflikty wartości (np. równości i wolności, sprawiedliwości i miłosierdzia) oraz rozumie źródła tych konfliktów.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Pisanie. Zdający:

1) tworzy dłuższy tekst pisany (rozprawka, recenzja, referat, interpretacja utworu literackiego lub fragmentu) zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;

2) przygotowuje wypowiedź (wybiera formę gatunkową i odpowiedni układ kompozycyjny, analizuje temat, wybiera formę kompozycyjną, sporządza plan wypowiedzi, dobiera właściwe słownictwo);

3) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje,

dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności w wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);

4) stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; wystrzega się nieuczciwych zabiegów erystycznych;

5) opracowuje redakcyjnie własny tekst (dokonuje uzupełnień, przekształceń, skrótów, eliminuje przypadkową niejednoznaczność wypowiedzi, sporządza przypisy);

7) wykonuje różne działania na tekście cudzym (np. streszcza, parafrazuje, sporządza konspekt, cytuje).

2. Świadomość językowa. Zdający operuje podstawowym słownictwem z kręgów tematycznych: Polska, Europa, świat – współczesność i przeszłość; kultura, cywilizacja, polityka.

III OPIS EGZAMINU

III.1. Forma i zakres egzaminu

Egzamin eksternistyczny z zakresu liceum ogólnokształcącego z przedmiotu *język polski* jest egzaminem pisemnym, sprawdzającym wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej, przytoczone w rozdziale II *Wymagania egzaminacyjne* niniejszego informatora. Osoba przystępująca do egzaminu rozwiązuje zadania zawarte w jednym arkuszu egzaminacyjnym.

III.2. Czas trwania egzaminu

Egzamin trwa **150** minut.

III.3. Arkusz egzaminacyjny

Arkusz egzaminacyjny z języka polskiego składa się z zadań z zakresu odbioru wypowiedzi i wykorzystania zawartych w nich informacji, analizy i interpretacji tekstów kultury oraz z zakresu tworzenia wypowiedzi.

Podstawą konstrukcji zadań z zakresu rozumienia, analizy i interpretacji tekstów kultury mogą być teksty publicystyczne, popularnonaukowe bądź literackie albo ich fragmenty. Zadania z zakresu tworzenia wypowiedzi polegają na zredagowaniu wypracowania w formie opowiadania, opisu, charakterystyki, sprawozdania, rozprawki, recenzji, referatu, interpretacji utworu literackiego lub jego fragmentu. Temat wypracowania może dotyczyć tekstów literackich podanych w spisie lektur zamieszczonym w informatorze. Do tematu może być dołączony tekst literacki lub jego fragment bądź reprodukcja dzieła sztuki.

W arkuszu egzaminacyjnym może pojawić się także zadanie sprawdzające umiejętność tworzenia tekstu użytkowego – w formie podania, życiorysu, CV, listu motywacyjnego, dedykacji, ogłoszenia lub zaproszenia.

Arkusz egzaminacyjny składa się z różnego rodzaju zadań zamkniętych i otwartych.

Wśród zadań zamkniętych mogą wystąpić:

- zadania wyboru wielokrotnego – zdający wybiera poprawną odpowiedź spośród kilku podanych propozycji;

- zadania typu „prawda/fałsz” – zdający stwierdza prawdziwość lub fałsz informacji, danych, sformułowań itp. zawartych w zadaniu;
- zadania na dobieranie – zdający łączy ze sobą (przyporządkowuje do siebie) odpowiednie elementy (np. słowa, wyrażenia, fragmenty tekstu, ilustracje, informacje itp.).

Wśród zadań otwartych mogą wystąpić:

- zadania z luką – zdający wstawia odpowiednie słowo, wyrażenie, zdanie, oznaczenie itp., aby uzupełnić zwrot, zdanie, fragment tekstu itp.;
- zadania krótkiej odpowiedzi – zdający formułuje odpowiedź w formie jednego lub kilku wyrazów bądź zdań;
- zadania rozszerzonej odpowiedzi – zdający redaguje dłuższą, spójną wypowiedź na określony temat.

W arkuszu egzaminacyjnym obok numeru każdego zadania podano maksymalną liczbę punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.

III.4. Zasady rozwiązywania i zapisu rozwiązań

Zdający rozwiązuje zadania bezpośrednio w arkuszu egzaminacyjnym.

Ostatnia strona arkusza egzaminacyjnego jest przeznaczona na brudnopis.

III.5. Zasady sprawdzania i oceniania arkusza egzaminacyjnego

Za organizację procesu sprawdzania i oceniania arkuszy egzaminacyjnych odpowiadają okręgowe komisje egzaminacyjne. Rozwiązania zadań przez zdających sprawdzają i oceniają zewnątrzni egzaminatorzy powoływani przez dyrektora właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Rozwiązania zadań oceniane są przez egzaminatorów na podstawie szczegółowych kryteriów jednolitych w całym kraju.

Ocenię podlegają tylko te fragmenty pracy, które dotyczą pytań/poleceń. Komentarze, nawet poprawne, wykraczające poza zakres pytań/poleceń, nie podlegają ocenie.

W zadaniach krótkiej odpowiedzi, za które można przyznać tylko jeden punkt, przyznaje się go wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną; jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech, danych itp.), niż wynika to z polecenia w zadaniu, to ocenie podlega tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), o ilu mówi polecenie.

Jeśli w zadaniu krótkiej odpowiedzi, oprócz poprawnej odpowiedzi, dodatkowo podano odpowiedź (informację) błędną, sprzeczną z odpowiedzią poprawną, za rozwiązanie zadania nie przyznaje się punktów.

W ocenie wypracowania lub formy użytkowej mogą być brane pod uwagę: treść, język, styl, kompozycja, ortografia i interpunkcja redagowanego tekstu.

Zapisy w brudnopisie nie są oceniane.

Zadania egzaminacyjne ujęte w arkuszach egzaminacyjnych są oceniane w skali punktowej.

Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych przedmiotów są wyrażane w stopniach według skali stopni szkolnych – od 1 do 6. Przeliczenia liczby punktów uzyskanych na egzaminie eksternistycznym z danego przedmiotu na stopień szkolny dokonuje się w następujący sposób:

- stopień celujący (6) – od 93% do 100% punktów;
- stopień bardzo dobry (5) – od 78% do 92% punktów;
- stopień dobry (4) – od 62% do 77% punktów;
- stopień dostateczny (3) – od 46% do 61% punktów;
- stopień dopuszczający (2) – od 30% do 45% punktów;
- stopień niedostateczny (1) – poniżej 30% punktów.

Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych zajęć edukacyjnych ustala komisja okręgowa na podstawie liczby punktów przyznanych przez egzaminatorów sprawdzających i oceniających dany arkusz egzaminacyjny.

Zdający zdał egzamin eksternistyczny z danego przedmiotu, jeżeli uzyskał z tego egzaminu ocenę wyższą od niedostatecznej.

Wynik egzaminu – wyrażony w skali stopni szkolnych – odnotowuje się na świadectwie ukończenia szkoły wydawanym przez właściwą okręgową komisję egzaminacyjną.

IV PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY

W tym rozdziale prezentujemy **przykładowy** arkusz egzaminacyjny. Zawiera on instrukcję dla zdającego oraz zestaw zadań egzaminacyjnych.

W rozdziale V informatora zamieszczono przykładowe odpowiedzi zdających, kryteria oceniania zadań oraz komentarze.

Arkusze zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny
© CKE 2013

PESEL (wpisuje zdający)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

LJP-A1-153

EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

Czas pracy: 150 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron (zadania 1–23). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Przeczytaj uważnie załączone teksty, a następnie na podstawie tekstów i wiedzy pozatekstowej wykonaj polecenia.
3. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
4. W zadaniach nr: 1, 6, 8, 11–14, 19, 21 wybierz jedną odpowiedź i ją podkreśl.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
8. Na karcie punktowania wpisz swój PESEL. Zamaluj pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz właściwe. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
9. Pamiętaj, że w przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócania prawidłowego przebiegu egzaminu w sposób, który utrudnia pracę pozostałym osobom zdającym, przewodniczący zespołu nadzorującego przerywa i unieważnia egzamin eksternistyczny.

Życzymy powodzenia!

Tekst 1.

Jan Kochanowski, *Pieśń XIX z ksiąg wtórych*

Jest kto, co by wzgardziwszy te doczesne rzeczy
Chciał ze mną² dobrą tylko sławę mieć na pieczy³
A starać się (ponieważ musi zniszczyć ciało),
Aby imię⁴ przynajmniej po nas tu zostało?

I szkoda zwać człowiekiem, kto bydlęce żyje⁵
Tkając, lejąc w się wszystko, póki zstawa szyje⁶;
Nie chciał nas Bóg położyć równo z bestyjami⁷:
Dał nam rozum, dał mowę, a nikomu z nami.

Przeto chciejmy wziąć przed się⁸ myśli godne siebie,
Myśli ważne na ziemi, myśli ważne w niebie:
Służmy pocziwej sławie, a jako kto może,
Niech ku pożytku dobra spólnego pomoże.

Komu dowcipu równo z wymową dostaje⁹
Niech szczepi¹⁰ między ludźmi dobre obyczaje,
Niechaj czyni porządek¹¹, rozterkom¹² zabiega,
Praw ojczystych i pięknej swobody przestrzega¹³.

A ty, coć Bóg dał siłę i serce¹⁴ po temu,
Uderz się¹⁵ z poganinem, jako słusze cnemu¹⁶.
Prostak¹⁷ to, który wojsko z wielkości szacuje:
Zwycięstwo liczby nie chce, męstwa potrzebuje.

Śmiałemu wszędy równo¹⁸, a o wolność miłą
Godzi się oprzeć¹⁹ by więc i ostatnią siłą.
Nie przegra, kto frymarczy na sławę żywotem²⁰:
Azaby go lepiej dał w cieniu²¹ darmo potem?

Jan Kochanowski, *Pieśni*, Warszawa 1998.

² Ze mną – tak jak ja.

³ Dobrą tylko sławę mieć na pieczy – troszczyć się tylko o dobrą sławę.

⁴ Aby imię przynajmniej po nas tu zostało – aby pamięć (dobre wspomnienie) po nas przynajmniej tu została.

⁵ Bydlęce żyje – żyje na sposób zwierząt, jak zwierzęta.

⁶ Tkając, lejąc w się wszystko póki zstawa szyje – najeść się i napić po same uszy.

⁷ Położyć równo z bestyjami – potraktować jednakowo ze zwierzętami.

⁸ Wziąć przed się – rozważyć.

⁹ Komu dowcipu równo z wymową dostaje – kto jest odpowiednio utalentowany (dowcip) i wykształcony (wymowa).

¹⁰ Szczepi – propaguje.

¹¹ Czyni porządek – sprawuje rządy (w państwie).

¹² Rozterkom – odwrotność porządku (kłótniom).

¹³ Przestrzega – strzeże.

¹⁴ Serce – tu: odwaga.

¹⁵ Uderz się – przystąp do walki.

¹⁶ Jako słusze cnemu – jak przystoi szlachcicowi.

¹⁷ Prostak – w znaczeniu: głupiec.

¹⁸ Śmiałemu wszędy równo – odwaga nie zależy od okoliczności.

¹⁹ Oprzeć się o coś – walczyć o coś.

²⁰ Frymarczy na sławę żywotem – kto ceni sławę ponad życie.

²¹ Azaby go lepiej dał w cieniu – czy lepiej, żeby je oddał w zapomnieniu.

Zadanie 1. (1 pkt)

Osoba mówiąca w tekście występuje w roli

- A. estety.
- B. twórcy.
- C. moralisty.
- D. odkrywcy.

Zadanie 2. (2 pkt)

Na podstawie wiersza Kochanowskiego sformułuj dwa argumenty przemawiające za tym, że człowiek powinien dbać o dobre imię.

-
-

Zadanie 3. (1 pkt)

Zacytuj z wiersza fragment, w którym osoba mówiąca zachęca odbiorców do służenia – na miarę ich możliwości – dobru ogółu.

.....

Zadanie 4. (2 pkt)

Co, zdaniem osoby mówiącej, charakteryzuje życie godne człowieka, a co – życie niegodne człowieka? Podaj po dwa przykłady.

Życie godne człowieka	Życie niegodne człowieka

Zadanie 5. (2 pkt)

Oceń prawdziwość podanych informacji o środkach wyrazu artystycznego zastosowanych w *Pieśni XIX*. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F – jeśli jest fałszywa.

Pytania retoryczne w strofach 1. i 6. wzmacniają funkcję perswazyjną tekstu.	P	F
Sformułowanie <i>Zwycięstwo liczby nie chce, męstwa potrzebuje</i> <u>nie jest</u> sentencją.	P	F
Powtórzenie w 3. strofie wyrazu <i>myśli</i> zaburza logikę wyводу.	P	F
Wyliczenie w 4. strofie podkreśla rolę osoby mówiącej jako nauczyciela.	P	F

Zadanie 6. (1 pkt)

Nie przegra, kto frymarczy na sławę żywotem.

O podkreślone zdanie podrzędne w przytoczonym wypowiedzeniu można zapytać zaimkiem

- A. *co.*
- B. *kto.*
- C. *jaki.*
- D. *gdzie.*

Zadanie 7. (1 pkt)

Dokończ poniższe zdanie, wybierając właściwą odpowiedź spośród podanych w tabeli. Wstaw znak X w odpowiednim miejscu.

O renesansowym charakterze *Pieśni XIX* świadczy...

zastosowanie bogatych środków stylistycznych zakłócających przejrzystość wywodu.	
pochwała rozumu i umiaru widoczna w wymowie wiersza i jego klarownej budowie.	
rytmiczność wiersza osiągnięta dzięki powtarzalności wersów o różnej długości.	

Zadanie 8. (1 pkt)

Jan Kochanowski podejmuje w *Pieśni XIX* tematykę

- A. religijną.
- B. biesiadną.
- C. polityczną.
- D. filozoficzną.

Zadanie 9. (2 pkt)

Uzupełnij zdanie tak, aby było prawdziwe.

Zgodnie z wymową *Pieśni XIX* (*Jest kto, co by wzgardziwszy te doczesne rzeczy...*) Jana Kochanowskiego na pamięć potomnych zasługuje każdy, kto żyje godnie, natomiast zgodnie z wymową *Pieśni XXIV* (*Niezwykłym i nie leda piórem opatrzony...*) na pamięć potomnych zasługuje....., ponieważ

Tekst 2.

Albert Camus, *Dżuma* (fragment)

W trzy tygodnie po zamknięciu bram [miasta] Rieux wychodząc ze szpitala spotkał młodego człowieka, który czekał na niego.

– Byłem u pana przed tą całą historią – mówił tamten – proszę o informacje o warunkach życia Arabów. Nazywam się Raymond Rambert.

– Ach, tak – rzekł Rieux. – Proszę, ma pan teraz piękny temat do reportażu.

Rambert był zdenerwowany. Powiedział, że nie o to chodzi i że przyszedł prosić doktora Rieux o pomoc. Zostawił żonę w Paryżu. Telegrafował do niej zaraz po zamknięciu miasta. Myślał z początku, że to wypadki przejściowe, i próbował tylko porozumieć się z nią. Ale rano, gdy wstawał, przyszło mu nagle na myśl, że w końcu nie wie, jak długo może to potrwać. Postanowił wyjechać.

Rieux milczał.

– Ale ja pana nudzę – ciągnął Rambert. – Chciałem tylko pana zapytać, czy nie mógłby pan wydać zaświadczenia, które by stwierdzało, że nie mam tej przekłętej choroby.

– Niech pan będzie pewien, że pojmuję – rzekł wreszcie Rieux – ale nie rozumiem pan dobrze. Nie mogę panu dać tego zaświadczenia, ponieważ nie wiem, czy ma pan tę chorobę, czy nie, a nawet gdybym wiedział, nie mogę zaświadczyć, czy pomiędzy chwilą, kiedy wszedł pan do mego gabinetu, i chwilą, kiedy wejdzie pan do prefektury, nie zostanie pan zarażony. Poza tym zresztą...

– Poza tym, zresztą? – rzekł Rambert.

– Poza tym zresztą, jeśli nawet dam panu to zaświadczenie, nie przyda się panu na nic.

– Dlaczego?

– Dlatego że w tym mieście tysiące ludzi jest w takim samym położeniu, a mimo to nie można im pozwolić wyjechać.

– Jeśli jednak sami nie są chorzy na dżumę?

– To niewystarczający powód. Głupia historia, wiem o tym dobrze, ale dotyczy nas wszystkich. I nie sposób brać jej inaczej.

– Ależ ja nie jestem stąd!

– Teraz, niestety, będzie pan stąd, jak wszyscy.

Tamten ożywił się:

– Tu chodzi o dobrą wolę, przysięgam panu. Może nie zdaje sobie pan sprawy, co oznacza taka rozłąka dla dwojga ludzi, którzy się dobrze rozumieją.

Rieux nie odpowiedział od razu. Potem rzekł, że chyba zdaje sobie sprawę. Pragnie ze wszystkich sił, żeby Rambert odnalazł swoją żonę i żeby ci wszyscy, którzy się kochają, byli ze sobą, ale są zarządzenia i prawa, jest dżuma, i jego zadaniem jest robić, co należy.

– Nie – rzekł Rambert z goryczą – pan nie może rozumieć. Mówi pan językiem rozsądku, to dla pana abstrakcja.

Doktor podniósł oczy na Republikę²² i powiedział, że nie wie, czy mówi językiem rozsądku, mówi natomiast językiem oczywistości, a to siłą rzeczy nie jest to samo. Dziennikarz poprawił krawat.

– Więc to oznacza, że mam sobie radzić inaczej? A jednak opuszczę to miasto – ciągnął z rodzajem wyzwania.

Doktor powiedział, że i to rozumie, ale rzecz jego już nie dotyczy.

– Nie, to pana dotyczy – powiedział Rambert z nagłym wybuchem. – Zwróciłem się do pana, ponieważ powiedziano mi, że pański udział w powziętych decyzjach jest znaczny. Pomyślałem więc, że przynajmniej w jednym wypadku mógłby pan uwolnić od tego, co pan

²² Doktor podniósł oczy na Republikę – chodzi o posąg Republiki na placu d'Armes w Oranie.

narzucił. Ale to jest panu obojętne. Nie pomyślał pan o nikim. Nie wziął pan pod uwagę tych, co zostali rozłączeni.

Rieux przyznał, że w pewnym sensie to prawda, nie chciał ich brać pod uwagę.

– Ach, widzę – rzekł Rambert – zacznij pan mówić o służbie dla ogółu. Ale na dobro publiczne składa się szczęście każdego z nas.

– Cóż – powiedział doktor, który jak gdyby ocknął się z zamyślenia – jest to i jest co innego. Nie trzeba sądzić. Ale pan niesłusznie się gniewa. Gdyby udało się panu wybrnąć z tej historii, byłbym głęboko szczęśliwy. Po prostu moje funkcje zabraniają mi pewnych rzeczy.

Tamten skinął niecierpliwie głową.

– Rzeczywiście, niesłusznie się gniewam. I tak zabrałem panu dość czasu.

Nasunął kapelusz na czoło i ruszył szybkim krokiem.

Po chwili doktor potrząsnął głową. Dziennikarz miał rację spiesząc niecierpliwie ku szczęściu. Ale czy miał rację, kiedy go oskarżał? „Pan żyje w abstrakcji”. Czy naprawdę abstrakcją były te dni spędzone w szpitalu, gdzie dżuma czyniła straszliwe spustoszenia, dochodząc przeciętnie do pięciuset ofiar w tygodniu! Tak, w nieszczęściu jest cząstka abstrakcji i irrealności. Ale kiedy abstrakcja zaczyna nas zabijać, trzeba się zająć abstrakcją. I Rieux wiedział jedynie, że nie było to najłatwiejsze.

Na podstawie: Albert Camus, *Dżuma*, Warszawa 2002.

Zadanie 10. (1 pkt)

Oceń prawdziwość podanych informacji na temat osoby mówiącej z *Pieśni XIX* Jana Kochanowskiego oraz Bernarda Rieux z *Dżumy* Alberta Camusa. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F – jeśli jest fałszywa.

Osoba mówiąca w <i>Pieśni XIX</i> i Bernard Rieux w przytoczonym fragmencie <i>Dżumy</i> wygłaszają negatywne sądy o ludzkich postawach i zachowaniach.	P	F
Osoba mówiąca w <i>Pieśni XIX</i> swoimi wypowiedziami, a Bernard Rieux także swoją postawą podczas epidemii propagują taki sam model człowieczeństwa.	P	F

Zadanie 11. (1 pkt)

– Ach, tak – rzekł Rieux. – Proszę, ma pan teraz piękny temat do reportażu.

W przytoczonej wypowiedzi Rieux skierowanej do Ramberta zawarta jest

- ironia.
- groźba.
- zachęta.
- pochwała.

Zadanie 12. (1 pkt)

Teraz, niestety, będzie pan stąd, jak wszyscy.

W powyższym zdaniu, wypowiedzianym przez Rieux do Ramberta, „bycie stąd” nie oznacza

- niesienia pomocy innym.
- dbania o własne interesy.
- konieczności walki ze złem.
- odpowiedzialności za innych.

Zadanie 13. (1 pkt)

Jest rzeczą równie rozsądną ukazać jakiś rodzaj uwięzienia przez inny, jak ukazać coś, co istnieje rzeczywiście, przez coś innego, co nie istnieje.

Przytoczone motto *Dżumy* sugeruje, że treść utworu Alberta Camusa można odczytywać jako

- A. balladę.
- B. nowelę.
- C. dziennik.
- D. przypowieść.

Zadanie 14. (1 pkt)

abstrakcja – <niem. *Abstraktion*, ang., fr. *abstraction*> 1. książk. a) pogląd lub twierdzenie oderwane od rzeczywistości, nieoparte na faktach, wyprowadzone z pewnych z góry przyjętych założeń: *Był teoretykiem i doskonale poruszał się w świecie abstrakcji*; b) coś niekonkretnego, niepoznawalnego, trudnego do zrozumienia; także: pomysł nie do zrealizowania.

Przytoczony artykuł hasłowy pochodzi ze słownika

- A. antonimów.
- B. synonimów.
- C. języka polskiego.
- D. terminów literackich.

Zadanie 15. (2 pkt)

Dokończ zdania, uwzględniając kontekst fragmentu.

15.1.

W zdaniu: *Nie – rzekł Rambert z goryczą – pan nie może rozumieć. Mówi pan językiem rozsądku, to dla pana abstrakcja* – według Ramberta abstrakcją dla Rieux jest

.....

15.2.

W zdaniu wypowiedzianym przez Rieux: *Ale kiedy abstrakcja zaczyna nas zabijać, trzeba się zająć abstrakcją* – abstrakcją dla Rieux jest

.....

Zadanie 16. (1 pkt)

– Cóż – powiedział doktor (...) – jest to i jest co innego. Nie trzeba sądzić. Ale pan niesłusznie się gniewa. Gdyby udało się panu wybrnąć z tej historii, byłbym głęboko szczęśliwy. Po prostu moje funkcje zabraniają mi pewnych rzeczy.

Tamten skinął niecierpliwie głową.

– Rzeczywiście, niesłusznie się gniewam. I tak zabrałem panu dość czasu.

W powyższym fragmencie podkreśl informację o znaku niewerbalnym, który wysłał Rambert do Rieux, i podaj inną niż zaproponowana w cytowanym fragmencie interpretację znaczenia tego znaku.

.....

.....

.....

Zadanie 17. (1 pkt)

Oceń prawdziwość podanych informacji na temat konfliktu wartości w świecie przedstawionym powieści *Dżuma* Alberta Camusa. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F – jeśli jest fałszywa.

Raymond Rambert w sytuacji opisanej we fragmencie stanął przed wyborem między miłością a odpowiedzialnością.	P	F
Śmierć Filipa – syna sędziego Othona – sprawiła, że ojciec Paneloux zamiast sprawiedliwości wybrał miłosierdzie.	P	F

Zadanie 18. (1 pkt)

Uzupełnij zdanie, podkreślając właściwą odpowiedź spośród podanych w nawiasach.

W ostatnim akapicie przytoczonego fragmentu narrator (zmniejsza / zwiększa) dystans do opisanej rzeczywistości, przyjmując punkt widzenia (bohatera / obserwatora).

Zadanie 19. (1 pkt)

Pomyślałem więc, że przynajmniej w jednym wypadku mógłby pan uwolnić od tego, co pan narzucił. Ale to jest panu obojętne. Nie pomyślał pan o nikim. Nie wziął pan pod uwagę tych, co zostali rozłączeni.

W przytoczonej wypowiedzi Ramberta dominuje funkcja

- A. informatywna.
- B. ekspresywna.
- C. impresywna.
- D. poetycka.

Zadanie 20. (1 pkt)

Wyjaśnij, jak rozumiesz w kontekście powieści alegoryczny sens zdania: *Bakcyl dżumy nigdy nie umiera.*

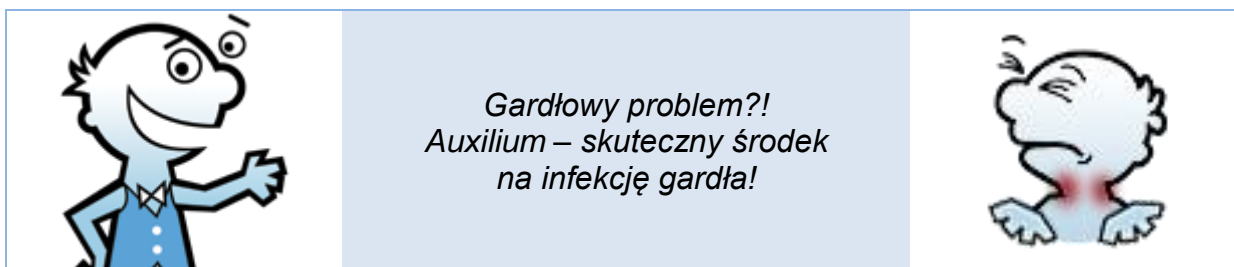
.....

.....

.....

Materiał do zadań 21. i 22.

Reklama środka farmaceutycznego

Na podstawie: www.strepsils.pl oraz A. M. Lewicki, *Wszystko na sprzedaż*, [w:] *Problemy frazeologii europejskiej*, Warszawa 1996.

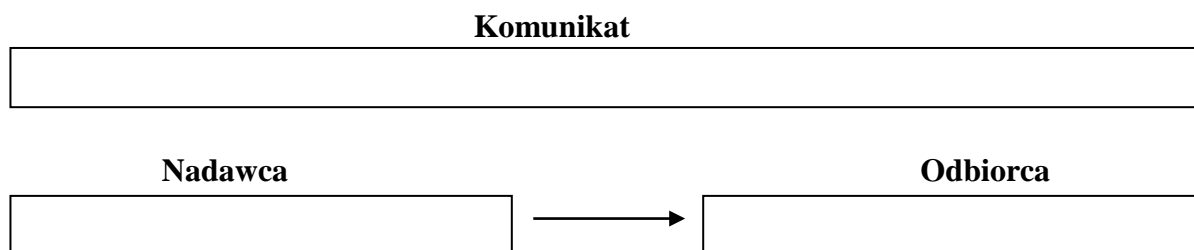
Zadanie 21. (1 pkt)

W przytoczonym tekście reklamowym występuje

- A. eufemizm.
- B. neologizm.
- C. błąd frazeologiczny.
- D. uzasadniona innowacja językowa.

Zadanie 22. (2 pkt)

Uzupełnij schemat aktu komunikacji między nadawcą reklamy tabletek na ból gardła – *Gardłowy problem?! Auxilium – skuteczny środek na infekcję gardła* a jego odbiorcą. Określ, co jest komunikatem, i nazwij uczestników aktu. Wpisz właściwe odpowiedzi w ramki.

Zadanie 23. (12 pkt)

W formie rozprawki rozważ, czy zadaniem człowieka jest służenie dobru ogółu, czy dbanie o własne dobro. Wykorzystaj przykłady z dwóch utworów literackich (możesz wziąć pod uwagę utwory zamieszczone w arkuszu).

Pamiętaj, że Twoja praca powinna zająć ponad połowę wyznaczonego miejsca.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BRUDNOPIS

V PRZYKŁADOWE ROZWIĄZANIA ZADAŃ ZAMIESZCZONYCH W ARKUSZU EGZAMINACYJNYM I ICH OCENA

Uwaga:

Przykładowe wypowiedzi zdających są wiernymi cytatami z arkuszy egzaminacyjnych i mogą zawierać błędy.

Tekst 1.

Jan Kochanowski, *Pieśń XIX* z ksiąg wtórych

Zadanie 1. (1 pkt)

Osoba mówiąca w tekście występuje w roli

- A. estety.
- B. twórcy.
- C. moralisty.
- D. odkrywcy.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
C. moralisty.	Termin <i>moralista</i> oznacza osobę nakłaniającą innych do przestrzegania zasad moralności albo myśliciela lub pisarza zajmującego się zagadnieniami moralności. Natomiast <i>moralność</i> to zespół norm, zasad zmierzających do regulowania stosunków między ludźmi. W <i>Pieśni XIX</i> osoba mówiąca przeprowadza logiczny wywód i stosuje środki językowe służące nakłonieniu odbiorców do postawy życiowej przez nią preferowanej. Proponowany system wartości wynika z założeń chrześcijaństwa. Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie odpowiedzi C.

Zadanie 2. (2 pkt)

Na podstawie wiersza Kochanowskiego sformułuj dwa argumenty przemawiające za tym, że człowiek powinien dbać o dobre imię.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązania
A	<i>Powinniśmy dbać o dobre imię, ponieważ ono zapewni nam pamięć potomnych, czyli życie dłuższe niż cielesne. Jest wartością duchową, a takie wartości liczą się w niebie i na ziemi.</i>	Zdający A udzielił pełnej odpowiedzi. Odwołując się do utworu Kochanowskiego, poprawnie sformułował dwa argumenty (strofa 1. i strofa 3.) Zdający A otrzymuje 2 punkty.

B	<p><i>Jako ludzie jesteśmy obdarzeni przez Boga rozumem i mową (to wyróżnia nas spośród innych istot żywych), dlatego powinniśmy dążyć do czegoś więcej niż tylko zaspokajania swoich potrzeb cielesnych. Nasze ciało umrze, a dobre imię zostanie.</i></p>	<p>Zdający B udzielił pełnej odpowiedzi. Pierwszy argument sformułował na podstawie 2. strofy <i>Pieśni XIX</i>, drugi – na podstawie 1. strofy. Otrzymuje 2 punkty.</p>
C	<p><i>Ponieważ dbanie o dobre imię to myśl ważna na ziemi i w niebie. Jest też godna człowieka.</i></p>	<p>Argumenty sformułowane przez zdającego C możemy odnaleźć w 3. strofie pieśni Kochanowskiego. Poeta zachęca słuchaczy do rozważenia tego, o czym mówił w dwóch pierwszych strofach. W 3. strofie nazywa myślenie o zapewnieniu sobie pamięci potomnych myślą ważną w niebie i na ziemi oraz myślą godną człowieka. Te wartościujące określenia pełnią również funkcje argumentów. Zdający C otrzymuje 2 punkty.</p>
D	<p><i>Autor nakłania nas, abyśmy byli dobrymi ludźmi. Kilka razy powtarza, że powinniśmy dbać o dobre imię, ponieważ Bóg uznał, że jesteśmy istotami wyższymi niż zwierzęta.</i></p>	<p>Zdający D dopiero w ostatnich wersach swojej wypowiedzi sięgnął po argument wyprowadzony z tekstu Kochanowskiego (możemy go odnaleźć w 2. strofie pieśni). Ponieważ zabrakło drugiego argumentu, otrzymuje 1 punkt.</p>
E	<p><i>Każdy powinien myśleć o dobru wspólnym według swoich możliwości. Ludzie lepiej zapamiętują tych, którzy mają na swoim koncie dobre czyny.</i></p>	<p>Formułując pierwszy argument, zdający E nie odpowiada na pytanie, dlaczego powinniśmy dbać o dobre imię, natomiast odpowiada na pytanie, jak należy dbać o dobro wspólne. Polecenie jednakże nie dotyczyło tego problemu. Drugi argument pochodzi spoza tekstu, a w poleceniu do zadania czytamy: <i>Na podstawie wiersza Kochanowskiego...</i> Zdający E nie otrzymuje punktów za swoją odpowiedź.</p>

Zadanie 3. (1 pkt)

Zacytuj z wiersza fragment, w którym osoba mówiąca zachęca odbiorców do służenia – na miarę ich możliwości – dobru ogółu.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
(...) <i>a jako kto może,/ Niech ku pożytku dobra spólnego pomoże.</i>	Choć utwór Kochanowskiego zawiera cechy tekstu perswazyjnego, to jednak osoba w nim mówiąca pozostawia tym, którzy chcą dbać o dobrą sławę, wybór sposobu, w jaki będą to czynić. Ważne, aby rozwijali swoje naturalne zdolności w harmonii z innymi i dla ich dobra. Tylko we wskazanym fragmencie pieśni autor zachęca odbiorców do służenia – na miarę ich możliwości – dobru ogółu. Za taką odpowiedź zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 4. (2 pkt)

Co, zdaniem osoby mówiącej, charakteryzuje życie godne człowieka, a co – życie niegodne człowieka? Podaj po dwa przykłady.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązania
A	<u>życie godne człowieka</u> – <i>przestrzeganie praw, posługiwanie się rozumem (skłonność do refleksji)</i> <u>życie niegodne człowieka</u> – <i>bezmyślne, bez umiaru w przyjemnościach</i>	Zdający A udzielił pełnej odpowiedzi. Podał po dwa przykłady charakteryzujące życie godne i niegodne człowieka. Otrzymuje 2 punkty.
B	<u>życie godne człowieka</u> – <i>mowa i rozum, służenie dla dobra wspólnego</i> <u>życie niegodne człowieka</u> – <i>egoizm</i>	Zdający B udzielił niepełnej odpowiedzi. Tylko drugi przykład opisujący życie godne człowieka jest poprawny, pierwszy dotyczy wszystkich ludzi, nawet tych żyjących niegodnie. W opisie życia niegodnego człowieka zdający podał tylko jeden poprawny przykład. Za rozwiązanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.
C	<u>życie godne człowieka</u> – <i>propagowanie dobrych obyczajów, służba ojczyźnie</i> <u>życie niegodne człowieka</u> – brak odpowiedzi	Zdający C podał przykłady tylko w odniesieniu do życia godnego człowieka. Nie wymienił żadnego przykładu właściwego dla życia niegodnego człowieka. Tym samym w kompozycji pieśni nie dostrzegł zasady kontrastu, a więc w interpretacji utworu nie wykorzystał elementów znaczących dla odczytania jego sensu. Nie otrzymuje punktów.

Zadanie 5. (2 pkt)

Oceń prawdziwość podanych informacji o środkach wyrazu artystycznego zastosowanych w *Pieśni XIX*. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F – jeśli jest fałszywa.

Poprawna odpowiedź			Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Pytania retoryczne w strofach 1. i 6. wzmacniają funkcję perswazyjną tekstu.	P	F	<p>Środki wyrazu artystycznego zastosowane w utworze Kochanowskiego zostały podporządkowane funkcji perswazyjnej wypowiedzi. Taki charakter mają oba pytania retoryczne: <i>Jest kto, co by wzgardziwszy te doczesne rzeczy/ Chciał ze mną dobrą tylko sławę mieć na pieczy/ A starać się (ponieważ musi zniszczyć ciało),/ Aby imię przynamniej po nas tu zostało?</i> (strofa 1.) i <i>Śmiałemu wszędy równo, a o wolność miłą/ Godzi się oprzeć by więc i ostatnią siłą./ Nie przegra, kto frymarczy na sławę żywotem:/ Azaby go lepiej dał w cieniu darmo potem?</i> (strofa 6.). Ich celem jest nakłonienie odbiorcy do przyjęcia postawy propagowanej przez osobę mówiącą w tekście. Kochanowski posługuje się w <i>Pieśni XIX</i> sentencjami, czyli krótkimi, zwykle jednozdaniowymi wypowiedziami, wyrażającymi ogólną prawdę, mądrość dotyczącą życia człowieka. Sformułowanie <i>Zwycięstwo liczby nie chce, męstwa potrzebuje</i> ma taką właśnie formę, w związku z czym jest sentencją. W 3. strofie osoba mówiąca w utworze powtarza wyraz <i>myśli</i>, aby podkreślić wagę refleksji, do której chce skłonić odbiorcę. <i>Myśli</i> są określane jako <i>godne siebie</i> (człowieka), <i>ważne na ziemi, ważne w niebie</i>. Jest to więc powtórzenie celowe, niezakłócające wyводу logicznego. Wyliczenie w 4. strofie sposobów służenia dobru wspólnemu dzięki poprzedzeniu go partykułą <i>niechaj</i> wzmacnia rolę osoby mówiącej jako nauczyciela podsuwającego odbiorcy różne możliwości godnego życia. Za wszystkie poprawne rozstrzygnięcia zdający otrzymuje 2 punkty. Za trzy poprawne – 1 punkt. Jeśli dokona dwóch lub mniej poprawnych wyborów, nie uzyskuje punktu.</p>
Sformułowanie <i>Zwycięstwo liczby nie chce, męstwa potrzebuje</i> <u>nie jest</u> sentencją.	P	F	
Powtórzenie w 3. strofie wyrazu <i>myśli</i> zaburza logikę wyводу.	P	F	
Wyliczenie w 4. strofie podkreśla rolę osoby mówiącej jako nauczyciela.	P	F	

Zadanie 6. (1 pkt)

Nie przegra, kto frymarczy na sławę żywotem.

O podkreślone zdanie podrzędne w przytoczonym wypowiedzeniu można zapytać zaimkiem

- A. *co*.
- B. *kto*.
- C. *jaki*.
- D. *gdzie*.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
B. <i>kto</i> .	W zdaniu nadrzędnym <i>Nie przegra</i> podmiot został wyrażony zaimkiem <i>ten</i> , tutaj pominiętym, a więc wymaga dookreślenia w zdaniu podrzędnym. Można zapytać: Kto nie przegra? i odpowiedzieć zdaniem podrzędnym: (<i>ten</i>), <i>kto frymarczy na sławę żywotem</i> . Za wskazanie odpowiedzi B zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 7. (1 pkt)

Dokończ poniższe zdanie, wybierając właściwą odpowiedź spośród podanych w tabeli. Wstaw znak X w odpowiednim miejscu.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania	
O renesansowym charakterze <i>Pieśni XIX</i> świadczy...	W <i>Pieśni XIX</i> zastosowane środki stylistyczne są podporządkowane przejrzystości wywodu argumentacyjnego, a rytmiczność utworu oparta jest na powtarzalności wersów o tej samej długości (sylabiczny 13-zgłoskowiec, ze średniówką po 7. sylabie). Kochanowski w tym utworze chwali rozum i umiar. Jest to widoczne w wymowie pieśni – osoba mówiąca zachęca słuchaczy do posługiwania się rozumem – darem wyróżniającym człowieka spośród innych stworzeń na ziemi, gani zaś tych, którzy w zaspokajaniu potrzeb cielesnych nie znają umiaru. Wiersz jest zbudowany bardzo klarownie – od tezy, przez argumenty i przykłady, do wniosku. Środki stylistyczne są oszczędne, podporządkowane funkcji nakłaniającej wypowiedzi. Za poprawną odpowiedź zdający otrzymuje 1 punkt.	
zastosowanie bogatych środków stylistycznych zakłócających przejrzystość wywodu.		
pochwała rozumu i umiaru widoczna w wymowie wiersza i jego klarownej budowie.		X
rytmiczność wiersza osiągnięta dzięki powtarzalności wersów o różnej długości.		

Zadanie 8. (1 pkt)

Jan Kochanowski podejmuje w *Pieśni XIX* tematykę

- A. religijną.
- B. biesiadną.
- C. polityczną.
- D. filozoficzną.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. filozoficzną.	<p>Podstawową myślą <i>Pieśni XIX</i> Jana Kochanowskiego jest odpowiedź na pytanie, jak żyć, aby nasze przebywanie na ziemi miało sens. Kochanowski udziela rad, których zaakceptowanie ma dla czytelnika być gwarancją wartościowego życia. Choć autor podejmuje wątki biesiadne, religijne i związane z obroną kraju, to jednak są one tylko przykładami różnych form godnego życia. Zatem zasadnicza myśl <i>Pieśni XIX</i> dotyczy wartości, norm postępowania i cnót. Tymi zagadnieniami zaś zajmuje się etyka – jeden z głównych działów filozofii.</p> <p>Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie odpowiedzi D.</p>

Zadanie 9. (2 pkt)

Uzupełnij zdanie tak, aby było prawdziwe.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<p>Zgodnie z wymową <i>Pieśni XIX</i> (<i>Jest kto, co by wzgardziwszy te doczesne rzeczy...</i>) Jana Kochanowskiego na pamięć potomnych zasługuje każdy, kto żyje godnie, natomiast zgodnie z wymową <i>Pieśni XXIV</i> (<i>Niezwykłym i nie leda piórem opatrzony...</i>) na pamięć potomnych zasługuje poeta, ponieważ tworzy wybitne dzieła.</p>	<p>Zadanie wymaga od zdającego interpretacji pieśni Jana Kochanowskiego <i>Niezwykłym i nie leda piórem opatrzony...</i> W arkuszu pieśń ta nie została zamieszczona, ale jej znajomość jest wymagana od zdających egzamin eksternistyczny z zakresu liceum ogólnokształcącego. Zadanie sprawdza funkcjonowanie motywu <i>non omnis moriar</i> („nie wszystkim umrę”) w różnych utworach.</p> <p>Za poprawne uzupełnienie obydwu luk zdający otrzymuje 2 punkty, a za uzupełnienie jednej luki – 1 punkt.</p>

Tekst 2.

Albert Camus, *Dżuma* (fragment)

Zadanie 10. (1 pkt)

Oceń prawdziwość podanych informacji na temat osoby mówiącej z *Pieśni XIX* Jana Kochanowskiego oraz Bernarda Rieux z *Dżumy* Alberta Camusa. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F – jeśli jest fałszywa.

Poprawna odpowiedź			Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Osoba mówiąca w <i>Pieśni XIX</i> i Bernard Rieux w przytoczonym fragmencie <i>Dżumy</i> wygłaszają negatywne sądy o ludzkich postawach i zachowaniach.	P	F	Zadanie sprawdza umiejętność porównania w dwóch utworach postawy podmiotów – osoby mówiącej w <i>Pieśni XIX</i> oraz Bernarda Rieux we fragmencie <i>Dżumy</i> . O ile w pieśni Kochanowskiego osoba mówiąca jednoznacznie ocenia ludzkie postawy i zachowania (wskazuje, co jest godne człowieka, a co nie jest godne jego natury), o tyle Rieux stroni od sądów o ludziach. Mówi do Ramberta: <i>Jest to i jest co innego. Nie trzeba sądzić.</i> Natomiast, podobnie jak osoba mówiąca w pieśni, Rieux propaguje taki sam model człowieczeństwa – oparty na przekonaniu, że jest ono zadaniem do wykonania. Za dwa poprawne wybory, czyli zaznaczenie F oraz P, zdający otrzymuje 1 punkt.
Osoba mówiąca w <i>Pieśni XIX</i> swoimi wypowiedziami, a Bernard Rieux także swoją postawą podczas epidemii propagują taki sam model człowieczeństwa.	P	F	

Zadanie 11. (1 pkt)

– Ach, tak – rzekł Rieux. – Proszę, ma pan teraz piękny temat do reportażu.

W przytoczonej wypowiedzi Rieux skierowanej do Ramberta zawarta jest

- A. ironia.
- B. groźba.
- C. zachęta.
- D. pochwała.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. ironia.	Ironia to kpina, złośliwość lub szyderstwo ukryte pod pozorną wypowiedzią aprobującą. By poprawnie rozwiązać zadanie, należy poznać kontekst, w którym wypowiedź Rieux padła. W przytoczonym w arkuszu fragmencie powieści czytamy, że mury miasta zostały zamknięte, a Rieux dokłada wszelkich starań, aby choroba się nie rozprzestrzeniła. W tej sytuacji wypowiedź Rieux jest ironiczna. Za wybranie odpowiedzi A zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 12. (1 pkt)

Teraz, niestety, będzie pan stąd, jak wszyscy.

W powyższym zdaniu, wypowiedzianym przez Rieux do Ramberta, „bycie stąd” nie oznacza

- A. niesienia pomocy innym.
- B. dbania o własne interesy.
- C. konieczności walki ze złem.
- D. odpowiedzialności za innych.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
B. dbania o własne interesy.	„Bycie stąd” dla Rieux, czyli bycie z Oranu – miasta dotkniętego dżumą, oznacza utożsamienie się z problemami jego mieszkańców, przyjęcie odpowiedzialności za to, co się w tym mieście dzieje. Zatem „bycie stąd” dla Rieux nie oznacza dbania o własne interesy. Za odpowiedź B zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 13. (1 pkt)

Jest rzeczą równie rozsądną ukazać jakiś rodzaj uwięzienia przez inny, jak ukazać coś, co istnieje rzeczywiście, przez coś innego, co nie istnieje.

Przytoczone motto *Dżumy* sugeruje, że treść utworu Alberta Camusa można odczytywać jako

- A. balladę.
- B. nowelę.
- C. dziennik.
- D. przypowieść.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. przypowieść.	Przypowieść, inaczej parabola, to jeden z gatunków literackich. Należą do niego utwory narracyjne, których fabuła służy przedstawieniu pewnych prawd moralnych lub filozoficznych. Zdarzenia i sytuacje mają charakter przykładowy, ilustrują nadrzędną prawdę. Oprócz znaczenia dosłownego przypowieść ma znaczenie alegoryczne lub symboliczne. Właśnie na tę cechę wskazuje motto <i>Dżumy</i> . Za odpowiedź D zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 14. (1 pkt)

abstrakcja – <niem. *Abstraktion*, ang., fr. *abstraction*> 1. książk. a) pogląd lub twierdzenie oderwane od rzeczywistości, nieoparte na faktach, wyprowadzone z pewnych z góry przyjętych założeń: *Był teoretykiem i doskonale poruszał się w świecie abstrakcji*; b) coś niekonkretnego, niepoznawalnego, trudnego do zrozumienia; także: pomysł nie do zrealizowania.

Przytoczony artykuł hasłowy pochodzi ze słownika

- A. antonimów.
- B. synonimów.
- C. języka polskiego.
- D. terminów literackich.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
C. języka polskiego.	W słowniku antonimów znajdziemy wyrazy lub dłuższe określenia (frazy), oznaczające przeciwieństwo, czyli odwrotność znaczeniową innego terminu. W słowniku synonimów – synonimy i wyrazy bliskie znaczeniowo innemu terminowi. W słowniku języka polskiego znajdziemy opracowane jednostki leksykalne (wyrazy, związki frazeologiczne, przysłowia) istniejące w języku polskim – ich pochodzenie, definicje, występowanie danej jednostki leksykalnej. Wreszcie w słowniku terminów literackich – wyjaśnienia terminów właściwych dla historii i teorii literatury oraz metodologii badań literackich, ale także pojęć np. z zakresu językoznawstwa, bibliografii, edytorstwa, teatrologii, filmologii czy teorii sztuki i estetyki. Za odpowiedź C zdający otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 15. (2 pkt)

Dokończ zdania, uwzględniając kontekst fragmentu.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązania
A	<p>15.1 W zdaniu: <i>Nie – rzekł Rambert z goryczą – pan nie może rozumieć. Mówi pan językiem rozsądku, to dla pana abstrakcja</i> – według Ramberta abstrakcją dla Rieux jest kierowanie się uczuciami.</p> <p>15.2. W zdaniu wypowiedzianym przez Rieux: <i>Ale kiedy abstrakcja zaczyna nas zabijać, trzeba się zająć abstrakcją</i> – abstrakcją dla Rieux jest dżuma.</p>	<p>Zdaniem Ramberta, Rieux nie rozumie sytuacji, w jakiej znalazł się dziennikarz. Uważa, że doktor kieruje się tylko rozsądkiem i chęcią walki z dżumą, nawet kosztem innych ludzi, a zwłaszcza nie wziął pod uwagę tych, którzy się kochają, a których swoją decyzją rozłączył.</p> <p>Rieux nazywa abstrakcją dżumę, z którą przyszło mu stanąć do nierównej walki.</p> <p>Zdający A udzielił w pełni poprawnej odpowiedzi. Otrzymuje 2 punkty.</p>

<p>B</p>	<p>15.1. W zdaniu: <i>Nie – rzekł Rambert z goryczą – pan nie może rozumieć. Mówi pan językiem rozsądku, to dla pana abstrakcja</i> – według Ramberta abstrakcją dla Rieux jest zrozumienie tęsknoty ludzi kochających się a rozłączonych ze sobą.</p> <p>15.2. W zdaniu wypowiedzianym przez Rieux: <i>Ale kiedy abstrakcja zaczyna nas zabijać, trzeba się zająć abstrakcją?</i> abstrakcją dla Rieux jest zło.</p>	<p>Rambert uważa, że Rieux nie kieruje się uczuciami i nie rozumie ludzi, którzy tęsknią do siebie z miłości.</p> <p>Rieux, wypowiadając zdanie: <i>Tak, w nieszczęściu jest cząstka abstrakcji i irrealności</i>, sugeruje niedosłowne odczytania dżumy. Można więc ją nazwać złem, które dotyka człowieka, lub nieszczęściem.</p> <p>Zdający B udzielił pełnej odpowiedzi. Otrzymuje 2 punkty.</p>
<p>C</p>	<p>15.1. W zdaniu: <i>Nie – rzekł Rambert z goryczą – pan nie może rozumieć. Mówi pan językiem rozsądku, to dla pana abstrakcja</i> – według Ramberta abstrakcją dla Rieux jest coś niezrozumiałego.</p> <p>15.2. W zdaniu wypowiedzianym przez Rieux: <i>Ale kiedy abstrakcja zaczyna nas zabijać, trzeba się zająć abstrakcją?</i> abstrakcją dla Rieux jest choroba.</p>	<p>Zdający C nie wziął pod uwagę kontekstu fragmentu, podał jeden z synonimów wyrazu <i>abstrakcja</i>. Za tę część odpowiedzi nie otrzymuje punktu.</p> <p>Odpowiedź na drugą część zadania można uznać za poprawną. Dżuma jest chorobą, z którą walczył Rieux.</p> <p>Zdający C otrzymuje 1 punkt.</p>
<p>D</p>	<p>15.1. W zdaniu: <i>Nie – rzekł Rambert z goryczą – pan nie może rozumieć. Mówi pan językiem rozsądku, to dla pana abstrakcja</i> – według Ramberta abstrakcją dla Rieux jest coś nowego.</p> <p>15.2. W zdaniu wypowiedzianym przez Rieux: <i>Ale kiedy abstrakcja zaczyna nas zabijać, trzeba się zająć abstrakcją</i> – abstrakcją dla Rieux jest nieznane.</p>	<p>W odpowiedziach na obie części zadania zdający D nie uwzględnił kontekstu fragmentu. Nie zrozumiał, co w tekście dla różnych bohaterów znaczy wyraz <i>abstrakcja</i>. Nie otrzymuje punktów.</p>

Zadanie 16. (1 pkt)

– Cóż – powiedział doktor (...) – jest to i jest co innego. Nie trzeba sądzić. Ale pan niesłusznie się gniewa. Gdyby udało się panu wybrnąć z tej historii, byłbym głęboko szczęśliwy. Po prostu moje funkcje zabraniają mi pewnych rzeczy.

Tamten skinął niecierpliwie głową.

– Rzeczywiście, niesłusznie się gniewam. I tak zabrałem panu dość czasu.

W powyższym fragmencie podkreśl informację o znaku niewerbalnym, który wystąpił Rambert do Rieux, i podaj inną niż zaproponowana w cytowanym fragmencie interpretację znaczenia tego znaku.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązania
A	Tamten <u>skinął</u> niecierpliwie <u>głową</u> . Interpretacja znaczenia – zrozumienie	Komunikacja niejęzykowa, in. niewerbalna, to porozumiewanie się za pomocą tzw. języka ciała (mimiki, gestów, określonej postawy całego ciała). Może ona towarzyszyć wypowiedziom językowym lub stanowić samodzielne akty komunikacji. W przytoczonej sytuacji komunikacyjnej informacją o znaku niewerbalnym jest skinięcie głową przez Ramberta, które może oznaczać zniecierpliwienie, jak zasugerował narrator. W poleceniu jednak proszono zdającego o podanie innej niż w cytowanym fragmencie interpretacji znaku niewerbalnego. Znak ten można zinterpretować jako zrozumienie lub rozczarowanie czy niechęć do prowadzenia dalszej rozmowy z Rieux albo niezgodę na słowa Rieux. Zdający A udzielił poprawnej odpowiedzi i otrzymuje 1 punkt.
B	Tamten <u>skinął</u> niecierpliwie <u>głową</u> . Interpretacja – brak	Za samo podkreślenie informacji o znaku niewerbalnym zdający nie otrzymuje punktów.
C	Tamten skinął <u>niecierpliwie</u> głową.	Zdający C zamiast informacji o znaku niewerbalnym podkreślił informację o jego interpretacji. Nie otrzymuje punktów.

Zadanie 17. (1 pkt)

Oceń prawdziwość podanych informacji na temat konfliktu wartości w świecie przedstawionym powieści *Dżuma* Alberta Camusa. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F – jeśli jest fałszywa.

Poprawna odpowiedź			Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
Raymond Rambert w sytuacji opisanej we fragmencie stanął przed wyborem między miłością a odpowiedzialnością.	P	F	<p>Zadanie sprawdza umiejętność rozpoznania przez zdającego sytuacji, w której znaleźli się bohaterowie powieści (we fragmencie cytowanym w arkuszu oraz w treści nieprzywołanej), jako zmuszającej ich do dokonania wyboru między ważnymi dla nich wartościami, które stają wobec siebie w sprzeczności. Rambert pragnie opuścić miasto, powodowany chęcią spotkania się z ukochaną, ale musi wybrać między miłością do niej a odpowiedzialnością za zdrowie jej i innych ludzi, których mógłby zarazić lub którym mógłby pomóc. Bohater, mówiąc do Rieux: – <i>Ach, widzę – rzekł Rambert – zacznij pan mówić o służbie dla ogółu. Ale na dobro publiczne składa się szczęście każdego z nas</i>, zdaje sobie sprawę z konfliktu wartości.</p> <p>Również ojciec Paneloux, który początkowo widział w epidemii karę za grzechy orańczyków i dystansował się od sytuacji, w jakiej się znaleźli, po śmierci niewinnego dziecka zmienił zdanie. Zamiast sprawiedliwości wybrał miłosierdzie. Zadanie w tej części sprawdza również znajomość treści lektury.</p> <p>Za dwa poprawne wybory, czyli zaznaczenie PP, zdający otrzymuje 1 punkt.</p>
Śmierć Filipa – syna sędziego Othona – sprawiła, że ojciec Paneloux zamiast sprawiedliwości wybrał miłosierdzie.	P	F	

Zadanie 18. (1 pkt)

Uzupełnij zdanie, podkreślając właściwą odpowiedź spośród podanych w nawiasach.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
W ostatnim akapicie przytoczonego fragmentu narrator (<u>zmniejsza</u> / zwiększa) dystans do opisanej rzeczywistości, przyjmując punkt widzenia <u>bohatera</u> / obserwatora).	<p>Punkt widzenia trzecioosobowego zewnętrznego narratora-obszawatora opisującego rzeczywistość zmienia się w ostatnim akapicie fragmentu <i>Dżumy</i>. Narrator staje się subiektywny, patrzy na świat oczyma Rieux, przybliża czytelnikowi jego myśli. Doktor zastanawia się nad słowami wypowiedzianymi przez Ramberta i nad swoim postępowaniem. Tym samym zmniejsza się dystans narratora do opisywanej rzeczywistości.</p> <p>Za dwa poprawne wybory zdający otrzymuje 1 punkt.</p>

Zadanie 19. (1 pkt)

Pomyślałem więc, że przynajmniej w jednym wypadku mógłby pan uwolnić od tego, co pan narzucił. Ale to jest panu obojętne. Nie pomyślał pan o nikim. Nie wziął pan pod uwagę tych, co zostali rozłęczeni.

W przytoczonej wypowiedzi Ramberta dominuje funkcja

- A. informatywna.
- B. ekspresywna.
- C. impresywna.
- D. poetycka.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
B. ekspresywna.	<p>Funkcja wypowiedzi to ogólny cel, jakiemu służy wypowiedź. Celem nadawcy wypowiedzi może być: a) poinformowanie odbiorcy o czymś – taka wypowiedź pełni funkcję informatywną, np. teksty w encyklopedii lub podręczniku biologii; b) wpływanie na postawy lub zachowania odbiorcy – taka wypowiedź pełni funkcję impresywną, zwaną też nakłaniającą, np. prośby, rozkazy, teksty reklamowe; rodzajem funkcji impresywnej jest funkcja perswazyjna, która ogranicza się do wpływania na poglądy i postawy odbiorców, a nie – bezpośrednio na ich zachowania; c) wyrażanie własnych uczuć przez nadawcę pełni funkcję ekspresywną, np. wykrzyknienia; d) zwracanie uwagi odbiorcy na sam tekst (przez stosowanie rytmu, rymów, tropów stylistycznych) – taka wypowiedź pełni funkcję poetycką.</p> <p>W cytowanej wypowiedzi Ramberta dominuje ujawnienie emocji przez nadawcę. Bohater wyraża swoje rozgoryczenie, oskarżając Rieux. Służą temu zdania pojedyncze, powtórzenie przeczenia oraz wyliczenie zarzutów.</p> <p>Za wybranie odpowiedzi B zdający otrzymuje 1 punkt.</p>

Zadanie 20. (1 pkt)

Wyjaśnij, jak rozumiesz w kontekście powieści alegoryczny sens zdania: *Bakcyl dżumy nigdy nie umiera.*

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązania
A	<p><i>To znaczy, że zło, które żyje w nas, w każdym człowieku zawsze będzie trwało, nie można go zniszczyć.</i></p>	<p><i>Dżuma</i> to powieść-parabola. Jej treść można odczytywać nie tylko dosłownie, lecz także metaforycznie. Właśnie do tej cechy powieści Alberta Camusa odwołuje się zadanie.</p> <p>Zdający A poprawnie odczytał alegoryczny (niedosłowny) sens dżumy i wyjaśnił go jako zło, które wciąż się odradza w człowieku i w świecie.</p> <p>Otrzymuje 1 punkt.</p>

B	<i>W walce z nieszczęściem, ludzkim cierpieniem nie można wygrać. Zawsze będzie ono towarzyszyło człowiekowi.</i>	Zdający B udzielił pełnej odpowiedzi. Dżumę wyjaśnił jako nieszczęście i cierpienie, które nękają człowieka. Otrzymuje 1 punkt.
C	<i>Dżuma to śmiertelna choroba, w walce z którą człowiek zawsze przegra.</i>	Zdający C odczytał dosłownie treść zdania i powieści (odczytał dżumę jedynie jako chorobę). Nie otrzymuje punktów.

Zadanie 21. (1 pkt)

W przytoczonym tekście reklamowym występuje

- A. eufemizm.
- B. neologizm.
- C. błąd frazeologiczny.
- D. uzasadniona innowacja językowa.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. uzasadniona innowacja językowa.	<p>Eufemizm jest wyrazem lub wyrażeniem używanym zamiast słowa, którego ze względów estetycznych, kulturowych lub cenzuralnych nadawca nie chce wprowadzić do wypowiedzi. Eufemizmy służą osłabieniu ładunku emocjonalnego zastępowanego wyrażenia (np. <i>niemądry</i> zamiast <i>głupi</i>), łagodzą znaczeniową wartość słowa (np. <i>zejść z tego świata</i> zamiast <i>umrzeć</i>), pozwalają uniknąć wulgaryzmów (np. <i>miejsce, w którym plecy tracą swą szlachetną nazwę</i>).</p> <p>Neologizm to wyraz, zwrot, forma, znaczenie wyrazu nowo utworzone w danym języku.</p> <p>Błąd językowy to nieuzasadnione odejście od normy językowej.</p> <p>Innowacją językową jest każde wykroczenie poza normę językową.</p> <p>Błąd to innowacja funkcjonalnie nieuzasadniona, zakłócająca komunikację.</p> <p>W sloganach reklamowych często występują innowacje językowe jako przejaw słownej gry między nadawcą a odbiorcą.</p> <p>W przywołanym sloganie podstawą gry językowej jest przenośne i dosłowne znaczenie frazeologizmu. Frazeologizm <i>gardłowa sprawa</i> znaczy 'coś, co grozi poważnymi konsekwencjami'.</p> <p>W sloganie został on zmodyfikowany dla potrzeb reklamy. Wymiana synonimiczna <i>sprawa</i> na <i>problem</i> wprowadziła właściwie temu ostatniemu wyrazowi znaczenie 'kłopot, to, czym ktoś się martwi'. W tej formie pojawiła się w sloganie: <i>Gardłowy problem?! Auxilium – skuteczny środek na infekcję gardła</i>.²³</p> <p>Za wybór odpowiedzi D zdający otrzymuje 1 punkt.</p>

²³ Szerzej zob.: *Twój Styl*, 11/1993; na podstawie: A. M. Lewicki, *Wszystko na sprzedaż w: Problemy frazeologii europejskiej*, Warszawa 1996.

Zadanie 22. (2 pkt)

Uzupełnij schemat aktu komunikacji między nadawcą reklamy tabletek na ból gardła – *Gardłowy problem?! Auxilium – skuteczny środek na infekcję gardła* a jego odbiorcą. Określ, co jest komunikatem, i nazwij uczestników aktu. Wpisz właściwe odpowiedzi w ramki.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<p>Nadawca: reklamodawca</p> <p>Odbiorca: konsument</p> <p>Slogan: <i>Gardłowy problem?! Auxilium – skuteczny środek na infekcję gardła.</i></p>	<p>Roman Jakobson w klasycznej rozprawie <i>Poetyka w świetle językoznawstwa</i> wymienia sześć składników aktu komunikacji:</p> <p style="text-align: center;">Kontekst Komunikat</p> <p style="text-align: center;">Nadawca ----- Odbiorca</p> <p style="text-align: center;">Kontakt Kod</p> <p>Akt komunikacji to przekaz treści (komunikatu), kierowanej w danej sytuacji komunikacyjnej, przez nadawcę (tego, kto tworzy i przekazuje odbiorcy komunikat) do odbiorcy (tego, do kogo kieruje się komunikat i kto go odbiera). W sytuacji komunikacyjnej opisanej w zadaniu nadawcą jest reklamodawca (może nim być np. producent tabletek Auxilium czy aptekarz), odbiorcą – konsument (czyli odbiorca reklamy, może nim być nabywca tabletek Auxilium), a komunikatem, który stanowi treść sloganu.</p> <p>Za pełną odpowiedź zdający otrzymuje 2 punkty, za poprawne uzupełnienie dwóch elementów – 1 punkt, za poprawne uzupełnienie jednego elementu nie otrzymuje się punktów.</p>

Zadanie 23. (12 pkt)

W formie rozprawki rozważ, czy zadaniem człowieka jest służenie dobru ogółu, czy dbanie o własne dobro. Wykorzystaj przykłady z dwóch utworów literackich (możesz wziąć pod uwagę utwory zamieszczone w arkuszu).

Pamiętaj, że Twoja praca powinna zająć ponad połowę wyznaczonego miejsca.

Rozwiązanie zdającego A
<p><i>Francuski pisarz Jean Bruller powiedział: „Człowieczeństwo nie jest stanem, w którym przychodzimy na świat. To godność, którą trzeba zdobyć”. Dlatego sądzę, że zadaniem człowieka jest służenie dobru ogółu, nawet jeżeli wymaga to rezygnacji z własnego dobra.</i></p> <p><i>Przykładami potwierdzającymi postawioną przeze mnie tezę są postawy bohaterów „Ludzi bezdomnych” Stefana Żeromskiego oraz „Dżumy” Alberta Camusa.</i></p> <p><i>Główny bohater „Ludzi bezdomnych” – Judym – nigdy nie zgadzał się z tym, że leczenie jest przywilejem ludzi bogatych. Jego czyny doskonale o tym świadczą. Założył w Warszawie gabinet, do którego mogli przychodzić chorzy. Nie brał od nich pieniędzy, ponieważ sam pochodził z biednej rodziny i w pewien sposób chciał spłacić – jak sądził – dług zaciągnięty u biedaków, bo jemu udało się wyjść z nędzy, a oni nadal cierpieli. Służąc im swoją wiedzą lekarza, starał się żyć godnie. Nie myślał o pomnażaniu własnych dochodów, ale skupił swoją</i></p>

uwagę na niesieniu pomocy potrzebującym bez względu na cenę takiego działania. Będąc w Cisach, nie zgodził się na bezrozumne i nieludzkie traktowanie przez Krzywosąda robotników folwarcznych, którzy chorowali z powodu brudnej wody, jaką musieli pić, a do której sam Krzywosąd kazał wylewać odpady. Judym stracił panowanie nad sobą i pobił Krzywosąda. W efekcie musiał opuścić Cisy – stracił stanowisko pracy. Judym podobnie jak Rieux – bohater „Dżumy” Alberta Camusa – nie zgadzał się na krzywdę drugiego człowieka. Doktor Rieux jednak był bardziej konsekwentny i wytrwały w walce z nieszczęściem innych niż Judym. Podobnie jak Judym był lekarzem. Przyszło mu jednak walczyć z chorobą śmiertelną – dżumą. Podczas rozmowy z Rambertem Rieux wykazał się wielkim rozsądkiem, nie wydając dziennikarzowi zaświadczenia o tym, że jest zdrowy i może opuścić miasto. Wiedział, że gdyby Rambert wyjechał, mógłby zarazić wiele osób poza Oranem. Cierpliwie znosił oskarżenia zakochanego Ramberta tęskniącego za żoną, nie tłumaczył się ze swojej decyzji, chociaż sam tęsknił za małżonką, która jeszcze przed wybuchem epidemii wyjechała do sanatorium. Rieux był profesjonalistą, podporządkował swoje działania racjom rozumu, choć wiedział, że nie jest to łatwe. Chciał być uczciwy w tym, co robi, i przydatny dla innych. Z czasem dla Ramberta stał się przykładem godnym naśladowania. Dzięki jego postawie dziennikarz podjął decyzję o pozostaniu w mieście.

Reasumując: zadanie człowieka polega na pomnażaniu dobra ogółu, służeniu bliźnim. Dzięki zapomnieniu o sobie przywołani przez mnie bohaterowie zyskali poczucie własnej godności (Judym), ale także szacunek innych (Rieux). Dla niektórych stali się wzorami do naśladowania. Sami zaś przekonali się, że niesienie pomocy innym może stać się sensem życia.

Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania

Napisanie rozprawki jest zadaniem sprawdzającym umiejętność łączenia wielu wymagań. Zdający musi udowodnić, że potrafi wypowiadać się w narzuconej formie wypowiedzi – może dywagować na zadany temat, a tworząc tekst argumentacyjny i popierając argumenty co najmniej dwoma przykładami literackimi, powinien obronić tezę postawioną przez siebie i sformułować wniosek. Jego wypowiedź powinna również zająć więcej niż połowę miejsca przeznaczonego w arkuszu na wypracowanie. Musi być spójna logicznie i składniowo, trójdzielna kompozycyjnie, poprawna stylistycznie (styl powinien być stosowny do wyводу argumentacyjnego) i gramatycznie (w zakresie składni, fleksji, leksyki, frazeologii). Zdający powinien także poprawnie stosować zasady ortografii i interpunkcji. Przykładowa odpowiedź zdającego A spełnia wszystkie omówione wymagania. Zdający otrzymuje 12 punktów.

Rozwiązanie zdającego B

Na różnych etapach dojrzewania zadajemy sobie pytania: dlaczego przyszliśmy na ten świat jako ludzie, a nie jako inne istoty żywe, np. rośliny czy zwierzęta?, skoro jesteśmy ludźmi, jakie wynikają z tego konsekwencje?, czy mamy do zrealizowania jakieś zadanie związane z naszym człowieczeństwem?, czy w swoim życiu powinniśmy służyć dobru ogółu, czy raczej naszym zadaniem jest dbanie o własne dobro? Na niektóre z tych pytań nigdy za życia nie poznamy odpowiedzi, ale na inne pytania możemy spróbować odpowiedzieć, np. przyglądając się postawom wybranych bohaterów literackich.

Tym, co często decyduje o naszym myśleniu i postępowaniu, jest przyjęty przez nas system

wartości. Jan Kochanowski w „Pieśni XIX” ksiąg wtórych założył, że człowiek został stworzony przez Boga na Jego obraz i podobieństwo, a sam Bóg, czyniąc nas ludźmi, wywyższył nas spośród innych stworzeń. W konsekwencji takiego myślenia powinniśmy się zastanowić nad tym, jak realizujemy swoje człowieczeństwo. Konieczne wtedy wydaje się udzielenie odpowiedzi na pytanie, jakie stoją przed nami – ludźmi – zadania do wykonania podczas ziemskiej wędrówki. Kochanowski we wspomnianej pieśni głosi, że na miano człowieka zasługuje ten, kto żyje godnie, czyli służy dobru ogółu. Służba ta może przyjmować różne formy w zależności od talentów jednostki. To od każdego z nas zależy wybór sposobu, w jaki będziemy pomnażać dobro publiczne. Kochanowski podpowiada, że mogą to być np. walka z wrogami ojczyzny, propagowanie dobrych obyczajów czy zapobieganie kłótniom.

Historia jednak pokazała, że istnieją sytuacje zwalniające człowieka ze wspomnianej służby. Właśnie w takiej sytuacji znalazł się bohater „Innego świata” G. H. Grudzińskiego – Kostylew. Inżynier Michaił Kostylew został zesłany do łagru w Jercewie, aby przejść proces wewnętrznej przemiany i stać się ślepym wyznawcą radzieckiego komunizmu. Kostylew, zanim trafił do obozu, był już komunistą, jednak nie dość dobrym – sprzeniewierzył się systemowi fascynacją francuską literaturą. Miał zbyt otwarty umysł i to właśnie było grzechem, który powinien przemyśleć w obozie i nawrócić się na jedynie słuszną drogę, jaką otwierało przed nim państwo – swoją niewolniczą pracą powinien wspierać budowę radzieckiej ojczyzny. Kostylew po latach upokorzeń i tortur, jakim był poddawany, ocknął się w ostatnim odruchu obrony własnego człowieczeństwa. Poznał, że go oszukiwano, i się zbuntował. Aby nie przyczyniać się do wzmocnienia totalitarnego reżimu, systematycznie, w tajemnicy przed innymi, opalał sobie rękę, a ostatecznie oblał się wrzaskiem i zmarł. Wybrana przez Kostylewa forma sprzeciwu wobec rządzącego ogółu była okrutna, ale skuteczna – bohater kosztem męczarni fizycznych odzyskiwał poczucie wolności i służenia prawdzie – wartościom ponadczasowym niszczonej przez panujący w ZSSR totalitaryzm.

Przywołane przeze mnie przykłady literackie pokazują, że służba dobru ogółu ma sens wtedy, gdy ten ogół dąży do rzeczywistego dobra, a nie do pseudodobra. Tak jak Kochanowski pozostawiał jednostce wybór sposobu oddziaływania na ogół, tak też ogół powinien uwzględniać dobro (np. wolność) jednostki. Powinna tutaj zachodzić dobroczynna interakcja. Niechęć jednostki do współdziałania z ogółem jest usprawiedliwiona wtedy, gdy jednostka broni wartości uniwersalnych odrzucanych przez większość.

Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania

Rozwiązanie zaproponowane przez zdającego B to przykład innego sposobu poprawnej realizacji zadanego tematu. Zdający dostrzega złożoność rozważanego problemu. Buduje argumenty zarówno potwierdzające słuszność tezy, iż zadaniem człowieka jest służenie dobru ogółu, jak i takie, które potwierdzają, że podobne myślenie nie zawsze jest uzasadnione. Przykłady przywołane przez zdającego są celowe, świadczą o znajomości treści lektur wymienionych w podstawie programowej. Praca pod względem kompozycyjnym, stylistycznym, gramatycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym jest poprawna. Zdający otrzymuje 12 pkt.